

# Η ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Υ Π Ο  
ΒΑΣ. Θ. ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ  
Καθηγητοῦ τῆς 'Ι. Θ. Σχολῆς Χάλκης

## ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἔντονον προβάλλει εἰς τὸ προσκῆνιον τῶν θεολογικῶν συζητήσεων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὸν συνοδικὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς αἰτιολογικὰ τοῦ φαινομένου τούτου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεωρηθῶν, μεταξὺ ἄλλων, ἡ σύγκλησις τῆς Βατικανῆς συνόδου (1962-1965) καὶ ὁ μηχανισμὸς τῆς συνοδικότητος ὑπὸ τῆς Ρκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ μέριμνα ἢ ἐπιδεικνυομένη ὑπὸ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, τῶν ἄλλων συμβουλίων τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν πάσης φύσεως θεολογικῶν διαλόγων διὰ τὴν μελέτην τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ, αἱ διμερεῖς ἐπίσημοι ἢ ἀνεπίσημοι θεολογικαὶ συνομιλίαι τῆς Ὁρθοδοξίας μετὰ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς τὰς ὁποίας θίγεται καὶ τὸ ζήτημα τῆς συνοδικότητος, αἱ κατὰ τὸν Κ' αἰῶνα προσπάθειαι τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ ἐντὸς τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς σύγκλησιν τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπως καὶ ἡ συνοδικὴ δομὴ, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὰ κατὰ τόπους μέλη αὐτῆς.

### α) Ἡ Σύνοδος.

Ὁ ὅρος σύνοδος ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ ἐσημαίνει τὴν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔλευσιν, τὴν συνέλευσιν κ.λπ. τῶν προσώπων, τῶν πολιτῶν διὰ τὴν συζήτησιν θεμάτων καὶ τὴν λήψιν ἀποφάσεων, ποὺ τοὺς ἐνδιέφερον. Ἐνηλλάσето δὲ μετὰ τὴν λέξιν ἐκκλησία. Ὁ ὅρος αὐτὸς ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ἀντίθετα, πλουσία ὑπῆρξεν ἡ χρῆσις του εἰς τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, μετὰ τριπλῆν ἔννοιαν:

- α') ὡς ἐκκλησιαστικὴ συνάθροισις γενικά.
- β') ὡς συνάθροισις διὰ τὴν θεῖαν λατρείαν, καὶ
- γ') ὡς ὅρος σημαίνων καὶ ἀντικαθιστῶν τὴν Ἐκκλησίαν.

Τὸ θέμα τῆς προελεύσεως τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ μένει ἀνοικτόν. Αἱ δοθεῖσαι λύσεις ἀνάγονται εἰς δύο κατηγορίας:

α') Ἐπιδράσεις ἐξωτερικαί. Ἡ γένεσις τοῦ συνοδικοῦ συστήματος ἀποδίδεται εἰς ἐξωτερικούς παράγοντας.

β') Ἐπιδράσεις ἐσωτερικαί. Ὑποστηρίζεται ὅτι ὁ συνοδικὸς θεσμὸς προῆλθεν ἀπὸ αὐτὴν ταύτην τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν ἢ ιδιότητα τῆς φύσεως καὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς.

Αἱ γενόμεναι συζητήσεις ἀλλὰ καὶ ἡ πραγματικότης φαίνεται νὰ ἀποδίδουν μεγάλην βαρύτητα εἰς τὸ β' σημεῖον, χωρὶς νὰ παραθεωρῆται καὶ ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις τῆς Ἐκκλησίας καὶ αἱ ἐπ' αὐτῆς τυχόν ἐπιδράσεις τῶν ἐξωτερικῶν παραγόντων.

Ἀπὸ πλευρᾶς μεθοδολογικῆς, αἱ σύνοδοι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καταταχθοῦν εἰς δύο κατηγορίας:

I. Μερικαὶ σύνοδοι: 1. Ἡ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος. 2. Αἱ Σύνοδοι τῶν Ἐξαρχιῶν ἢ Διοικήσεων. 3. Ἡ Πατριαρχικὴ Σύνοδος. 4. Ἡ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος. 5. Μείζων ἢ Μεγάλη ἢ Τοπικὴ Σύνοδος.

II. Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι.

β) Ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἦσαν μεγάλαι συνελύσεις ἐπὶ τὸ αὐτὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ὀλόκληρον (τὸν κόσμον) τὴν ρωμαϊκὴν οἰκουμένην, μὲ σκοπὸν οὗτοι νὰ συσκεφθοῦν καὶ ἀποφασίσουν ἐπὶ δογματικῶν καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, ποὺ ἀναφέρονται εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀνεγνωρίζοντο καὶ ἐγένοντο δεκταὶ αἱ λαμβανόμεναι ἀποφάσεις.

Τὸ ἐπίθετον οἰκουμενικός, -ή, -ὸν (οἰκουμένη, οἶκος, μὲ θετικὸν τὸν τόνον) ἐνωρὶς εἰσῆχθη εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν χρῆσιν. Ἐδῶ ἐξυπνοοῦνται αἱ ἔννοιαι τῆς γεωγραφικῆς ἐκτάσεως, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐνότητος ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς δὲ τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ πλεόν τῆς ἐνότητος, τῆς καθολικότητος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκριβείας.

Αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι δὲν αὐτοεκλήθησαν ὅλοι οἰκουμενικαί. Καμμία οἰκουμενικὴ σύνοδος δὲν ἐθεσμοθέτησε διὰ τὴν οἰκουμενικὴν σύνοδον. Αὗται φέρουν ἕκτακτον τὸν χαρακτῆρα, ἐλειτούργησαν δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως καὶ συνηθείας καὶ πρὸ πάντων τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνοδικῆς συνειδήσεως.

Αἷτια τῆς συγκλήσεως μιᾶς οἰκουμενικῆς συνόδου ὑπῆρξαν ἡ θέσις, αἱ συζητήσεις καὶ ἡ λήψις ἀποφάσεων ἐπὶ θεμάτων δογματικῶν, τῆς ἐνότητος καὶ ἄλλων ἐκκλησιολογικῆς (ἐκκλησιαστικῆς) φύσεως τοιούτων καὶ ἡ ἀντιμετώπισις τῶν αἱρέσεων καὶ τῶν σχισμάτων.

Συνήθως ἐν ὀνόματι τῆς Ἐκκλησίας ὁ συγκαλῶν τὴν οἰκουμενικὴν σύνοδον ἦτο ὁ βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ. Ἐπὶ πλέον, ὁ αὐτοκράτωρ καθώριζε μέχρις ἐνὸς σημείου τὸν ἀριθμὸν τῶν συνέδρων. Ἐλάμβανε προσωπικὰ (εἴτε δι' ἀπεσταλμένων ἢ ἀντιπροσώπων του) μέρος εἰς αὐτήν. Ἐκήρτυτε τὴν ἑναρξίν καὶ τὴν λήξιν τῶν συνεδριάσεων. Δι' ἀντιπροσώπων του ἐπέβαλλε τὴν τάξιν. Ἐκύρωσε τὰς ἀποφάσεις της.

Τὴν προεδρίαν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου, ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε περιστάσεων, ἀνελάμβανον οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ πάπα ἢ ἓνας ἀπὸ τοὺς τέσσαρα πατριάρχας τῆς ἀνατολῆς, μεταξύ δὲ τούτων κυρίως ὁ ΚΠόλεως.

Ὡς μέλη μετὰ δικαιώματος ψήφου μετεῖχον οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν, οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ἀρχιεπίσκοποι, οἱ μητροπολίται, οἱ ἐξαρχοί, οἱ πατριάρχαι, ἀρχαιότερον δὲ καὶ οἱ χωρεπίσκοποι. Οὗτοι ἀντεπροσώπευον ὁλόκληρον τὴν οἰκουμενικὴν Ἐκκλησίαν.

Ὡς πρὸς τὴν αὐθεντίαν καὶ τὸ κύρος αὐτῆς, ἡ σύνοδος αὕτη κατευθύνεται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐκφράζει τὴν ὀρθόδοξον ἀποστολικὴν πίστιν.

Τὸ θέμα τῆς ἀποδοχῆς της συνδέεται πρὸς τὸ θέμα τῆς αὐθεντίας τῆς συνόδου καθ' ἑαυτήν, ὡς καθηγουμένης ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς ὡς ἐκ τούτου ἀποδοχῆς αὐτῆς ὑπὸ τῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος καὶ ἐξῆς (518, ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας) ἤρχισαν νὰ τελῶνται αἱ μνημαὶ μιᾶς ἐκάστης τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων ἢ αἱ συνάξεις τῶν πατέρων αὐτῶν. Αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἀπετέλεσαν τὸ ἀντικείμενον τῆς χριστιανικῆς εἰκονογραφίας.

Ἀφ' ἐτέρου, ἡ χριστιανικὴ (ὀρθόδοξος) Ἐκκλησία ἔζησε καὶ ἐπετέλει τὸ ἔργον της κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας καὶ μετὰ τὸν Θ' αἰῶνα χωρὶς τὴν οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ γεγονός ἐκτακτον, χαρισματικῆς καὶ περιστατικῆς ὕφης, ἀλλ' ἀπὸ συνόδους καὶ ὄργανα κατωτέρου ἐπιπέδου καὶ μὲ ἄλλα μέσα ἢ τρόπους εἰς τὴν διάθεσίν της (ἀλληλογραφία, προσωπικαὶ ἐπισκέψεις, κ.ἄ.).

Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποδέχεται ἑπτὰ οἰκουμενικὰς συνόδους:

Α' Νίκαια (α'), 325. Β' ΚΠολις (α'), 381. Γ' Ἐφεσος, 431. Δ' Χαλκηδών, 451. Ε' ΚΠολις (β'), 553. ΣΤ' Κπολις (γ'), 680/681. (Πενθέκτη ἐν Τρούλλῳ, ΚΠολις (δ'), 691/492. Ζ' Νίκαια (β') 787.

Ἡ σύγκλησις καὶ τῶν ἑπτὰ συνόδων αὐτῶν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιοχὴν τοῦ πατριαρχείου ΚΠόλεως, ἡ εἰς αὐτὰς προεδρία ἐνίοτε τῶν οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν, ἡ παρουσία μεγάλου ἀριθμοῦ ἐπισκόπων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην συνέτεινε κατὰ πολὺ, μεταξύ ἄλλων, εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσῃ ἡ Ἐκκλησία ΚΠόλεως τὴν τιμὴν νὰ εἶναι εἰς τὴν ἀνατολὴν τὸ ὄρατὸν κέντρον τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου καὶ τὴν ἱεραποστολικὴν δρασίαν.

Ἡ πτώσις τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας (1453) ἐπέφερε μίαν σημαντικὴν ἀλλαγὴν εἰς τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ πολιτείας εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἀνατολήν, ἣ ὅποια ἐπηρέασε καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ συνοδικοῦ συστήματος εἰς τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον (τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν). Μεταξὺ ἄλλων ἐξέλιπεν ὁ βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ, ὁ ὅποιος διεδραμάτιζεν ἕνα ἰδιαίτερον ρόλον εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ.

## Η ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

### 1. Προϋποθέσεις.

Ὁ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καὶ ἐξῆς κατέχει πρωτεῖον (πρεσβεΐα) τιμῆς μεταξὺ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, θεωρούμενος πρῶτος μεταξὺ ἴσων. Εἰς τὴν πρᾶξιν τὸ πρωτεῖον τοῦτο συνεπάγεται καθήκοντα καὶ δικαιώματα, ἀναγνωριζόμενα εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ συναντάμενα εἰς τὴν μακραίωνα ζωὴν καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας. Γενικῶς, τὸ δικαίωμα τῆς πρωτοβουλίας εἰς ζητήματα ἀναγόμενα εἰς τὰς σχέσεις τῶν ὀρθοδόξων πρὸς τοὺς ἄλλους Χριστιανούς καὶ πανορθόξου χαρακτήρος, ἀναγνωρίζεται εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ὀρθοδόξων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Ἰδιαιτέρως, ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλήτου ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ τῆς ἐνάρξεως μιᾶς ἀλληλογραφίας ἐπὶ ἑνὸς ἢ πλείονων ζητημάτων, τῆς συγκλήσεως καὶ τῆς προεδρίας τῶν πανορθοδόξων συνόδων, τῆς παροχῆς τοῦ αὐτονόμου, τοῦ αὐτοκεφάλου καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος εἰς Ἐκκλησίας πρότερον τελούσας ὑπ' αὐτό, τῆς εὐλογίας τοῦ ἁγίου μύρου καὶ τῆς ἀποστολῆς τούτου εἰς τὰς ἀδελφὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ προτίσασθαι κατὰ τὰς συλλειτουργίας εἰς τὴν θείαν λατρείαν μετ' ἄλλων ὀρθοδόξων πρωθιεραρχῶν.

Κατὰ τὸν Κ' αἰῶνα τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἐχρησιμοποίησε τὸ καθήκον καὶ τὸ δικαίωμα τῆς πρωτοβουλίας αὐτοῦ διὰ τὴν σύγκλησιν, μὲ τὴν συνεργασίαν τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῆς πανορθοδόξου ἢ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν πρᾶξιν αἱ γενόμεναι προσπάθειαι ἠκολούθησαν χρονικῶς τρία στάδια:

1. Τὸ προκαταρκτικὸν συνέδριον (ἢ προκαταρκτικὴ ἐπιτροπὴ), τὸ ὁποῖον συνεκλήθη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, 1930.
2. Ἡ προσύνδος, ἡ ὁποία ἐπρογραμματίσθη μὲν ἀλλὰ δὲν συνεκλήθη.
3. Ἡ πανορθόδοξος ἢ οἰκουμενικὴ σύνοδος, εἴτε ἀπὸ κοινοῦ πανορθόδοξος ἢ ὀρθόδοξος οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ ὁποία τελικὰ ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἢ ἅγια καὶ μεγάλη σύνοδος τῆς Ὀρθοδοξίας (ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας), ἡ ὁποία κατὰ στάδια εὐρίσκεται εἰς τὴν περίοδον τῆς προετοιμασίας-προπαρασκευῆς καὶ τῆς συγκλήσεώς της, [α') διορθόδοξος προπαρασκευαστικὴ ἐπιτροπὴ, β') προσυνοδικὴ πανορθόδοξος διάσκεψις].

Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὄρου οἰκουμενική σύνοδος ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς συνδέεται πρὸς τὸ δυνατόν ἢ μὴ τῆς συγκλήσεως μιᾶς τοιαύτης συνόδου. Ἐκκλησιαστικῶς, παρὰ τὸ ἐπελθὼν μέγα σχίσμα τοῦ 1054, ἡ ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως. Ὡς ἐκ τούτου, τόσον κατὰ θεωρίαν ὅσον καὶ ὀντολογικῶς, ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἠμπορεῖ νὰ συγκαλέσῃ οἰκουμενικὴν σύνοδον. Πρὸς τὴν σύγκλησιν μιᾶς τοιαύτης συνόδου συνδέονται ἀσφαλῶς αἱ προαναφερθεῖσαι προϋποθέσεις, μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς συγχρόνου πραγματικότητος. Δηλαδή, μεταξὺ ἄλλων:

α') Ὁ συγκαλῶν. Σήμερον τὸ δικαίωμα τοῦτο τὸ ἔχει ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, καθὼς καὶ τὸ δικαίωμα τῆς προεδρίας.

β') Αἰτία συγκλήσεως. Ἀπὸ ὅλας τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας ἀνομολογεῖται ἡ ἀνάγκη διὰ τὴν σύγκλησιν μιᾶς τοιαύτης συνόδου, ὕστερον ἀπὸ δώδεκα ὀλοκλήρους αἰῶνας. Ὑπάρχουν τὰ ἀνάλογα πρὸς συζήτησιν θέματα ὡς καὶ τὰ ἀναμένοντα τὴν λύσιν των προβλήματα.

γ') Ἡ συγκρότησις τῆς. Εἰς αὐτὴν θὰ πρέπει ν' ἀντιπροσωπεύηται ὀλόκληρος ἡ οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία μὲ τοὺς ἐπισκόπους τῆς. Μὲ ποῖον τρόπον θὰ ἀντιπροσωπεύηται ἐκάστη ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ πῶς θὰ γίνηται ἡ ψηφοφορία. Ὁ τόπος τῆς συγκλήσεώς τῆς.

δ') Ἡ λειτουργία τῆς, ὅπως προηγουμένως.

ε') Ἡ ἀποδοχὴ τῆς, ὅπως προηγουμένως.

Τὰς ὡς ἄνω ἢ καὶ ἄλλας ἀναλόγους προϋποθέσεις εἶναι δυνατόν νὰ πληρῶσῃ ἡ ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας συγκαλουμένη καὶ οὕτως ὀνομαζομένη οἰκουμενικὴ σύνοδος.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μερικαὶ δυσκολίαι κατὰ τὴν σύγκλησιν μιᾶς οἰκουμενικῆς συνόδου, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

α') Τὸ θέμα τῆς προσκλήσεως τῆς ΡΚαθολικῆς καὶ τῶν ἄλλων δυτικῶν Ἐκκλησιῶν ἢ ὁμολογιῶν. Ἡ Ἐκκλησία μας δὲν ἔχει καθορίσει μὲ οἰκουμενικὴν σύνοδον μέχρι σήμερον τὴν θέσιν τῶν μὴ μετ' αὐτῆς ἐν κοινωσίᾳ τελουσῶν Ἐκκλησιῶν τῆς δύσεως. Ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ προσκληθοῦν καὶ ἐὰν δὲν συμφωνήσουν μετὰ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας νὰ ληφθοῦν αἱ ἀνάλογοι περὶ τῆς θέσεως αὐτῶν ἀποφάσεις.

β') Λόγοι σκοπιμότητος καὶ οἰκουμενικῆς ἀβροφροσύνης. Ἡ Ἐκκλησία μας ἀπὸ τοῦ σχίσματος καὶ ἐξῆς προσπαθεῖ νὰ ἀποφύγῃ πᾶν ὅ,τι ἠμπορεῖ νὰ διευρύνῃ τὸ σχίσμα τοῦτο. Ἡ πιθανὴ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν σύγκλησις μιᾶς τοιαύτης οἰκουμενικῆς συνόδου θὰ ἐθεωρεῖτο ἀντίθετος πρὸς τὴν γραμμὴν ταύτην καὶ γενικῶς πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν σήμερον πνεῦμα τῆς οἰκουμενικῆς ἀβροφροσύνης.

γ') Μία μερίς ὀρθοδόξων θεολόγων εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία δὲν ἀντιπροσωπεύει πλέον τὴν οἰκουμενικὴν Ἐκκλησίαν, ἐφόσον δὲν εὐρίσκεται αὕτη εἰς κοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐτέρου ἡμίσεος καὶ πλέον τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐκ τούτου δὲ θὰ ἐθεωρεῖτο ἀδύνατος ἡ ὑπ' αὐτῆς σύγκλησις μιᾶς οἰκουμενικῆς συνόδου.

Ἐπὶ τὸ πνεῦμα τῶν ὡς ἄνω, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης συνοδικῆς παραδόσεως-πέρας, τελικὰ ἡ σύνοδος αὕτη ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἡ ἀγία καὶ μεγάλη σύνοδος τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (Ὁρθοδοξίας), χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνῃ ὅτι ἡ σύνοδος αὕτη δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ ἄλλην ὀνομασίαν δι' ἑαυτήν.

## 2. Διανυθέντα στάδια.

Τὰ κυριώτερα στάδια διὰ τὴν προετοιμασίαν καὶ τὴν σύγκλησιν τῆς συνόδου ταύτης ὑπῆρξαν τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος τοῦ 1902 (-1904), αἱ εἰς αὐτὴν ἀπαντήσεις τῶν ἀγίων αὐτοκεφάλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ἀνταπάντησις τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου (1904), ἐπὶ Ἰωακείμ Γ' (τὸ β', 1901-1912). Εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν ταύτην (1902-1904) θίγονται τρία θέματα:

α') Αἱ πρὸς ἀλλήλας σχέσεις τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

β') Αἱ σχέσεις τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τὰς ἀρχαίας ἀνατολικὰς, τὴν Ρκαθολικὴν, τὴν ἀγγλικανικὴν, τὴν καθολικὴν καὶ τὰς προτεσταντικὰς Ἐκκλησίας.

γ') Τὸ περὶ κοινοῦ ἡμερολογίου πρόβλημα.

Ἡ σημασία τῶν γραμμάτων τούτων εἶναι ἀξιόλογος, διότι ἀποτελοῦν τὸ πρῶτον ἐπίσημον κείμενον ἐπὶ τῶν σχέσεων τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν κατὰ τὸν Κ' αἰῶνα, γραφέντα μὲ ἐν νέον πνεῦμα, πλήρες τοῦ μέτρου καὶ τῆς ἀγάπης.

2. Δευτέραν διορθοδόξου φύσεως ἐκδήλωσιν ἀπετέλεσε τὸ εἰς τὴν πόλιν μας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μελετίου Δ' (1921-1923) τὸ 1923 συνελθὼν πανορθόδοξον συνέδριον, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἀντεπροσωπεύθησαν ὅλαι αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, ἀλλὰ μόνον αἱ Ἐκκλησίαι ΚΠόλεως, Ρωσσίας (ὄχι ἀπ' εὐθείας), Σερβίας, Κύπρου, Ἑλλάδος καὶ Ρουμανίας. Ἀποφάσεις:

Α'. Περὶ διορθώσεως τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου.

Β'. Περὶ τῶν ὄρων τῆς συμμετοχῆς εἰς διάσκεψιν ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τελειότερου ἡμερολογίου.

Γ'. Περὶ τοῦ γάμου τῶν ἱερέων καὶ διακόνων μετὰ τὴν χειροτονίαν.

Δ'. Περὶ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν συνεπιεῖα θανάτου χηρευσάντων ἱερέων καὶ διακόνων.

Ε'. Περὶ διαφορῶν: 1) Ἡλικία τῶν χειροτονουμένων διακόνων (21), ἱερέων (24) καὶ ἐπισκόπων (30). 2) Ὅριον ἐπαρκειᾶς τῶν ποιμένων. 3) Κουρὰ τῆς κώμης καὶ ἐξωτερικὴ περιβολὴ τῶν κληρικῶν. 4) Τήρησις μοναχικῆς εὐχῆς. 5) Κωλύματα τοῦ γάμου. 6) Διάλυσις τοῦ γάμου. 7) Ὁ μετ' ἀργίας ἑορτασμός τῶν ἐν μέσῳ τῆς ἐβδομάδος ἑορτῶν τῶν Ἀγίων. 8) Νηστεΐαι.

ΣΤ'. Περὶ Ἑορτασμοῦ τῆς 1600 ἐπετείου τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ζ'. Περὶ συμπαθείας πρὸς τὸν ἐν φυλακῇ πατριάρχην τῆς Ρωσσίας Τύχωνα. Ἐδῶ ἔχομεν ἓνα πρῶτον κατάλογον θεμάτων πρὸς συζήτησιν. Ὁρισμένοι ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ μερικῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

3. Τὰ περὶ συγκλήσεως οἰκουμενικῆς συνόδου πατριαρχικὰ γράμματα τῶν ἐτῶν (27 Μαΐου) 1924, (10 Δεκεμβρίου) 1925 καὶ (1 Μαΐου) 1926.

4. Ἡ προκαταρκτικὴ ἐπιτροπὴ τῶν ἁγίων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μετὰ τὸν τὴν μονὴν Βατοπεδίου, Ἁγίου Ὄρους καὶ χρόνον 8-23 Ἰουλίου 1930, ἐπὶ Φωτίου Β' (1929-1935).

Ἀντεπροσωπεύοντο αἱ Ἐκκλησίαι ΚΠόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιόχειας, Ἱεροσολύμων, Σερβίας, Ρουμανίας, Κύπρου, Ἑλλάδος, Πολωνίας. Ἀπουσίαζον αἱ Ἐκκλησίαι Ρωσσίας καὶ Βουλγαρίας.

Καθωρίσθη ὁ κατάλογος θεμάτων τῆς μελλούσης προσυνόδου:

1ον. Τὸ ζήτημα τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. 2ον. Στενωτέρα σχέσις καὶ ἐπαφή τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ τὰ πρὸς τοῦτο μέσα. 3ον. Μόρφωσις τοῦ Κλήρου (θεολογικὴ καὶ ἱερατικὴ). 4ον. Μελέτη τῆς ἐνεστάσης καταστάσεως τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. 5ον. Ἐξεύρεσις τῶν μέσων πρὸς ἐπαναφορὰν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἀνατολικοῦ Μοναχικοῦ Βίου εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ κάλλος. 6ον. Ἐξεύρεσις τρόπου συνεργασίας τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τῶν διαφορῶν πεπλανημένων Συστημάτων. 7ον. Σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὰς ἑτεροδόξους Ἐκκλησίας ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει. 8ον. Μελέτη τοῦ ζητήματος τίνι τρόπῳ θὰ γίνωνται δεκτοὶ οἱ Αἰρετικοὶ καὶ οἱ Σχισματικοὶ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. 9ον. Κωδικοποιήσις τῶν ἰ. Κανόνων καὶ τῶν Κανονικῶν Διατάξεων. 10ον. Κωλύματα Γάμου, Λόγοι Διαζυγίου. 11ον. Διοργάνωσις τῶν Πνευματικῶν Δικαστηρίων καὶ καταρτισμὸς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικονομίας. 12ον. Μελέτη τοῦ τρόπου ἐκλογῆς τῶν Ἀρχιερέων καὶ δὴ τῶν Πρώτων τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. 13ον. Μελέτη τοῦ ζητήματος τοῦ Ἡμερολογίου. 14ον. Ἐνιαία κατὰ τὸ δυνατὸν διάταξις τοῦ Τυπικοῦ. 15ον. Ἐνίσχυσις (μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων) τοῦ ὀρθοδόξου πολιτισμοῦ. 16ον. Ὑποστήριξις καὶ ἐνίσχυσις τῆς κατὰ παράδοσιν βυζαντινῆς τέχνης.



Καθορισμός τῶν ὄρων τῆς ἀνακηρύξεως καὶ ἀναγνώρισεως τοῦ αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τινός, ὡς καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γενικῶς σήμερον ἀνεγνωρισμένων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Ὡσαύτως, καθορισμός τῶν ὄρων τῆς ἀναγνώρισεως Ἐκκλησίας τινός ὡς αὐτονόμου.

Σημασία: Διὰ πρώτην φοράν οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν συνῆλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ καθωρίσθη ὁ κατάλογος θεμάτων πρὸς μελέτην καὶ συζήτησιν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου ἐκινήθησαν οἱ μετέπειτα κατάλογοι.

5. Τὸ περὶ συγκλήσεως προσυνόδου πατριαρχικὸν γράμμα, 12 Φεβρουαρίου 1951, ἐπὶ Ἀθηναγόρου (1948-1972).

6. Αἱ τέσσαρες πανορθόδοξοι διασκέψεις, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ τρεῖς εἰς τὴν Ρόδον: Α' 1961, Β' 1963, Γ' 1964, καὶ ἡ Δ' εἰς Σαμπεζύ - Γενεύην Ἐλβετίας, 1968.

Α' Ρόδου, 1961. Ἀντιπροσωπεῖαι. Πατριαρχεῖα: Οἰκουμενικόν, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Μόσχας, Βελιγραδίου, Βουκουρεστίου, Σόφιας. Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι: Κύπρου, Ἑλλάδος, Πολωνίας. Αὐτόνομοι Ἐκκλησίαι: Φιλανδίας, Τσεχοσλοβακίας, Γεωργίας. Συνολικὰ 14. Ἐκτοτε ὅλαι αἱ ὡς ἄνω Ἐκκλησίαι θὰ συμμετέχουν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, εἰς ἐκδηλώσεις παραμοίας φύσεως.

Ἡ Α' Ρόδου ἐπανάλαβε καὶ συνεπλήρωσε, μετὰ ἀπὸ 30 χρόνια, τὸ ἔργον τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀγίου Ὁρους τοῦ 1930, δηλαδὴ τὸν κατάλογον θεμάτων τῆς μελλούσης προσυνόδου, εἰς ὁκτὼ κεφάλαια, μὲ τὰς ἀναλόγους ὑποδιαίρεσεις. I. Πίστις καὶ Δόγμα. II. Θεῖα Λατρεία. III. Διοικήσεις καὶ Ἐκκλησιαστικὴ εὐταξία. IV. Σχέσεις Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας. V. Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν Χριστιανικὸν Κόσμον. VI. Ἡ Ὀρθοδοξία ἐν τῷ Κόσμῳ. VII. Θεολογικὰ θέματα. VIII. Κοινωνικὰ θέματα.

Ἡ Α' Ρόδου (1961) ἔχει σημασίαν, διότι διήνοιξε μίαν νέαν ἐποχὴν διὰ τὴν βραδεῖαν μὲν ἀλλὰ σταθερὰν προετοιμασίαν καὶ προπαρασκευὴν τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Διότι ἔφερον ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς ἐκπροσώπους ὅλων τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ διότι ἔθεσεν ἐπὶ τάπητος καὶ μὲ ἰσορροπίαν τὸ ὅλον φάσμα τῶν ἐνδιαφερόντων τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ζητημάτων.

Β' Ρόδου, 1963. Θέματα: Ἡ ἀποστολὴ ἢ ὄχι παρατηρητῶν εἰς τὴν Β' Βατικανὴν σύνοδον (1962-1965). Ἐναρξίς μετὰ τῆς Ρώμης «διαλόγου ἐπὶ ἴσοις ἔροις». Σημασία διὰ τὰς σχέσεις τῆς Ὀρθοδοξίας μετὰ τῆς Ρώμης.

Γ' Ρόδου, 1964. Θέματα: Διάλογος ἀγάπης μετὰ τῆς Ρώμης. Ἐπανάληψις τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν Ρκαθολικὴν Ἐκκλησίαν τῆς προγενεστεράς διασκέψεως. Σύστασις διορθοδόξων θεολογικῶν ἐπιτροπῶν διαλόγου πρὸς

ἐναρξιν θεολογικοῦ διαλόγου μετ' ἀναλόγων ἐπιτροπῶν τῶν ἀγγλικανῶν καὶ τῶν Πικαθολικῶν. Σημασία: Διὰ πρώτην φοράν σύστασις ἐπὶ μονίμου βάσεως θεολογικῶν ἐπιτροπῶν διαλόγου μετ' ἄλλων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ πανορθοδόξου ἐπιπέδου.

Δ' Σαμπεζύ, 1968. Θέματα: Τὸ θέμα τῆς συνόδου. Οἱ διάλογοι μετὰ τῶν Ρκαθολικῶν, τῶν ἀγγλικανῶν, τῶν Πικαθολικῶν, τῶν μεταχαλκηδονείων καὶ τῶν λουθηρανῶν. Ὁρθοδοξία καὶ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν.

7. Ἡ Α' Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, Σαμπεζύ, 1971 (Β' 1986).

Τούντεῦθεν ἡ προετοιμασία τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας θὰ γίνηται διὰ τῆς συγχλήσεως διορθοδόξων προπαρασκευαστικῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν προσυνοδικῶν πανορθοδόξων διασκέψεων κυρίως, ὅπως ἐπίσης καὶ διὰ τῶν συνελεύσεων τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν διαλόγων καὶ συνεδρίων τεχνικῆς φύσεως.

Θέματα: Ὑπεβλήθησαν εἰσηγήσεις ἐπὶ ἐξ θεμάτων ἐκ τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς Α' Ρόδου (1961). α') Θεία Ἀποκάλυψις. β') Λαϊκὸν στοιχεῖον. γ') Νηστεία. δ') Κωλύματα Γάμου. ε') Ἡμερολογιακὸν Ζήτημα. (Ἐγένοντο δύο συνέδρια εἰς Σαμπεζύ, 1977, 1979). στ') Οἰκονομία.

Σημασία: Τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν ὁ μηχανισμὸς λειτουργίας τῆς προετοιμασίας τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διὰ τῶν ὡς ἄνω μορφῶν καὶ τοῦ τρόπου μελέτης τῶν θεμάτων.

8. Ἡ Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, Σαμπεζύ, 21-28 Νοεμβρίου 1976 (Β' 1982, Γ' 1986), ἐπὶ Δημητρίου (1972-).

Ἔργον: Ἡ πορεία τῆς προπαρασκευῆς τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἰδικώτερον ἡσχολήθη μὲ τὰ ἐξῆς θέματα:

α') Ἀναθεώρησις τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης συνόδου. Ὅριστικῶς καθωρίσθησαν ταῦτα 10 τὸν ἀριθμὸν, τὰ ἀκόλουθα: 1. Ὁρθόδοξος διασπορά. 2. Τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ. 3. Τὸ Αὐτονόητον καὶ ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ. 4. Δίπτυχα. 5. Τὸ ζήτημα τοῦ Ἡμερολογίου. 6. Κωλύματα Γάμου. 7. Ἀναπροσαρμογὴ τῶν περὶ Νηστείας Ἐκκλησιαστικῶν Διατάξεων. 8. Σχέσεις Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον. 9. Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις. 10. Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἐπικράτησιν τῶν Χριστιανικῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων.

β) Ἐξέτασις τῆς μεθοδολογίας προπαρασκευῆς τῆς συνόδου ὡς πρὸς τὰ θέματα.

γ') Πορεία τῶν σχέσεων καὶ τῶν διαλόγων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διμερῶν καὶ μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν διαθρησκειακῶν Σχέσεων. Σύστασις εἰδικῆς διορθόδοξου ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας (τῆς λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας).

δ') Ἐξέτασις τοῦ θέματος τοῦ κοινοῦ ὑφ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα εἰς ὠρισμένην Κυριακὴν.

Σημασία: ἡ πρώτη παρομοίας φύσεως διάσκεψις, κατὰ μίαν βαθμίδα κατωτέρα τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου. Τὸν τεῦθεν τὰ κείμενα μιᾶς ἢ περισσοτέρων διορθόδοξων προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν στέλλονται εἰς αὐτήν. Τὰ θέματα ταῦτα λαμβάνουν τὴν τελικὴν αὐτῶν μορφήν διὰ τὴν ὑποβληθεῖν ὡς ὀριστικὰ εἰσηγητικὰ κείμενα πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον.

9. Ἡ Β' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, Σαμπεζύ, 3-12 Σεπτεμβρίου 1982.

Ἔργασια: Ἐπεξεργασία τριῶν θεμάτων ἀπὸ τὰ δέκα τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, πὺ καθώρισεν ἡ Α' προσυνοδικὴ πανορθόδοξος διάσκεψις (1976):

α') Κωλύματα Γάμου. β') Ἀναπροσαρμογὴ τῶν περὶ νηστείας ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, συμφώνως ταῖς ἀπαιτήσεσι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. γ') Ἡμερολογιακὸν ζήτημα.

Ἐπίσης ἡσχολήθη, ἐκτὸς τοῦ καταλόγου θεμάτων, καὶ

δ') Περὶ τῆς κατὰ πόσον εἶναι δυνατὸν εἰς τὸ μέλλον νὰ χειροτονῶνται ἐπίσκοποι ἐκ μοναχῶν, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν ἀπλῶς τὴν εὐχὴν τῆς ρασοφορίας καὶ οὐχὶ μόνον ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν τὸ μέγα σχῆμα. Θέμα ἀπασχολοῦν ἤδη τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας.

Ἐπίσης ἀπεφάσισεν ὅπως εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς προσεχοῦς προσυνοδικῆς πανορθόδοξου διασκέψεως περιληφθοῦν ἐκ τοῦ καταλόγου θεμάτων τὰ κάτωθι: α') Πάλιν τὸ περὶ νηστείας. β') Σχέσεις τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον. γ') Ὀρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις. δ') Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἐπικράτησιν τῶν Χριστιανικῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων.

10. Ἡ Β' Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Σαμπεζύ, 15-23 Φεβρουαρίου 1986.

Ἔργον: Τὰ αὐτὰ τέσσαρα θέματα. Προετοιμασία Κανονισμοῦ λειτουργίας Πανορθόδοξων Διασκέψεων.

11. Ἡ Γ' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, Σαμπεζύ, 28 Ὀκτωβρίου - 6 Νοεμβρίου 1986.

Ἔργον: Τὰ τέσσαρα ὡς ἄνω θέματα. Πέρα τῶν θεμάτων τούτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως, ἐδέχθη συμφώνως:

α') τὸν Κανονισμόν Λειτουργίας τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκωδικοποιήθη καὶ κατεγράφη συστηματικῶς ἢ ἄχρι τοῦδε ἰσχύουσα πρᾶξις εἰς τὰς πανορθόδοξους διασκέψεις.

β') τὴν Εἰσήγησιν τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὸν καταρτισμὸν τῆς ἡμερησίας διατάξεως καὶ τὴν προετοιμασίαν τῶν θεμάτων τῆς Δ' προσυνοδικῆς πανορθόδοξου διασκέψεως, διὰ τῶν ὁποίων συμπληροῦνται καὶ ἐξαντλεῖται τὸ ὅλον θεματολόγιον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, ἧτοι: 1. Ὁρθόδοξος Διασπορά. 2. Τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ. 3. Τὸ Αὐτόνομον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ. 4. Δίπτυχα.

Σημασία: Τὰ ψηφισθέντα τέσσαρα θέματα στέλλονται εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον. Μὲ τὴν διάθεσιν πρὸς μελέτην καὶ εἰσήγησιν καὶ τῶν λοιπῶν τελευταίων τεσσάρων θεμάτων ὁλοκληροῦνται ἡ προετοιμασία διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς συνόδου ταύτης. Μεγάλη εἶναι ἡ σημασία καὶ τοῦ ψηφισθέντος κανονισμοῦ λειτουργίας τῶν προσυνοδικῶν πανορθόδοξων διασκέψεων.

Ἡ γραμματεία ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς συνόδου ταύτης ἐδρεύει εἰς τὸ ὀρθόδοξον κέντρον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, εἰς Σαμπεζύ, μὲ προϊστάμενον-γραμματέα τὸν διευθυντὴν τοῦ ὡς ἄνω κέντρου, μητροπολίτην Ἐλβετίας Δαμασκηνόν. Ἐκδίδονται δύο περιοδικά: Ἐ π ἰ σ κ ε ψ ἰ ς 1 (1970) - 18 (1987) συν., καὶ Σ υ ν ο δ ἰ κ ᾶ 1 (1976)-6 (1982) συν., ὡς καὶ ἡ σειρά Θεολογικὰ ἢ Μελέται τοῦ Σαμπεζύ, 1 (1981)-6 (1986).

## ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχομεν φθάσει σήμερον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης συνόδου, ὑπάρχουν ὀλίγοι ὀρθόδοξοι θεολόγοι καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι διὰ λόγους μᾶλλον ἐξωτερικοὺς ἐκδηλώνονται κατὰ τῆς συγκλήσεως μιᾶς τοιαύτης συνόδου, ἐνῶ ἄλλοι, συναισθανόμενοι τὸν ἀναγκαιότητα μιᾶς τοιαύτης συνόδου, κρίνουν ὡς σοβαρὰν καὶ ἐποικοδομητικὴν τὴν μέθοδον ἐργασίας, τὸν κατάλογον θεμάτων κ.τ.λ. Μερικοὶ λέγουν ὅτι αἱ προετοιμασίαι βαίνουν βραδέως, ἐνῶ ἄλλοι ὑποστηρίζουν ὅτι βιαζόμεθα ὑπὲρ τὸ δέον. Ἡ μέχρι τοῦδε διαδικασία ἀπεδείχθη ρεαλιστικῆ.

Εὐτυχῶς, ὅλαι αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀπεδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1930/1961) διὰ τὴν προετοιμασίαν μιᾶς τοιαύτης συνόδου. Ἀρκεταὶ πανορθόδοξοι διασκέψεις-ἐπιτροπαὶ καὶ διάφορα ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ καὶ θεολογικὰ συνέδρια συνῆλθον ἤδη. "Ὅλαι αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἐργάζονται, ἐπίσημα καὶ ἀνεπίσημα δι' αὐτήν. Αἱ θεολογικαὶ σχολαί, οἱ θεολόγοι ὡς ἄτομα, οἱ κληρικοί, οἱ μοναχοί, οἱ λαϊκοί, ἡ νεολαία, ἀρχίζουν νὰ ἐγκύπτουν εἰς τὰ κατὰ τὴν συνοδικὴν ταύτην κίνησιν καὶ ἀτμόσφαιραν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἤδη εὕρισκόμεθα.